

RECENZIIJA

Gabija Bankauskaitė*Vilniaus universitetas*

UŽMARIO PASAULIO ATMINTIES ĮRAŠAI

Aurelija Mykolaitytė. *Kuršių nerija lietuvių literatūroje: kultūros atminties paradigmos.*

Monografija. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas, 2018, 179 p.

Aurelijos Mykolaitytės monografijoje iškelta ir svarstoma problema reikšminga filologijos mokslui, kultūros istorijai ir lituanistinių tyrimų raidai. Tai fundamentalus, išsamus, įžvalgus mokslo darbas, populiarinantis ir reflektuojantis Kuršių neriją, lietuvių literatūrą, mažai žinomus ir nutylėtus visuomenės bei kultūros istorijos momentus. Knyga aktuali, kadangi Kuršių nerija, jos bendruomenė, tos vietos ženklai per visą Lietuvos istoriją buvo vertinami nevienareikšmiškai dėl kultūrinių, ideologinių, kitokių atskirtumų, specifiškumo. Autorės pasirinktas tyrimo būdas pagrįstas, leidžiantis analizuoti darbo objektą ir diachroniškai, ir sinchroniškai. Pirma, Kuršių nerijos topografiniai ženklai, atminties įrašai literatūroje nagrinėjami nuo seniausių iki naujausių laikų. Antra, aiškinamasi, kaip tam tikru laiku nutikę įvykiai (kuršių išnykimas ir kt.), reflektuojami tekstuose, susijungia ar atgamina kolektyvinę atmintį bei panaikina laikiškumo įspūdį. Aurelija Mykolaitytė knygoje bando atsakyti į keletą klausimų: Ar Kuršių nerija yra Lietuvos dalis, žvelgiant dvasinio tautos sąmoningumo aspektu? Kiek ji Didžiajai Lietuvai sava? Kuo ji savita ir ypatinga? Kaip tam tikro kolektyvo priimamas Kitas – kitoks, mažesnis – įvairiais istorijos laikotarpiais? Kaip žmogus suvokia save ir savo aplinką, kaip ši aplinka veikia individualius pasirinkimus? Ką mums šiandien teigia Kuršių nerijos mitas ir tikrovė per literatūrą ir kultūrą?

Autorė skaitytoją įveda į knygos problematiką, neapsiribodama literatūriniu kontekstu, žvelgdama plačiau, pasitelkusi krašto istorijos, etimologijos, kalboty-

ros, kultūros istorijos faktus. Pamatinių su temos refleksija susijusių mokslinių darbų įžvalgos ir autorės pamastymai leidžia skaitytojui apčiuopti mokslinę problemą: nors autorei tyrimo pradžioje buvo susidaręs išpūdis, kad nenorima pripažinti egzistavus kitokį užmario pasaulį, tačiau pradėjus rinkti medžiagą paaiškėjo, kad tekstų gausu, kad ir lietuvių, ir užsienio šalių autoriai neabejingi šiam kraštui, todėl jų tyrimai gali padėti atsakyti į klausimą, kokia Kuršių nerija yra iš rytinio marių kranto, žemyninės Lietuvos, perspektyvos.

Bendras tyrimo vardiklis ir metodologinis tekstų analizės pagrindas – erdvė kaip pasaulėvaizdis, siejantis įvairių mokslų atstovus, leidžiantis literatūrologinį tyrimą paremti įvairiais neliteratūriniais diskursais. Autorė susipažinusi su humanistinės geografijos atstovų darbais, o priimtinausias jai tekstų žvalgos būdas – kultūros semiotiko Jurijaus Lotmano žiūra, leidžianti interpretuoti tekstą kaip kultūros erdvės ženklinį, kultūros atminties paradigmas, panchronišką meno atmintį. Taigi Aurelija Mykolaitytė pasitelkia kultūrologinį tyrimą, kurį papildė fenomenologine bei semiotine teksto tyrimo strategijomis. Šios autorei leidžia analizuoti skirtingais laikotarpiais parašytus tekstus, išvelgti prasmų kūrimo dialogą. Atitinkamai darbe aktualizuojamos intertekstualumo ir traumos teorijos, prisitraukiamos ir kūrybiška analize įprasminamos kategorijos *riba*, *genius loci*, *erdvės kalba*, *fenomenas*, *kūniškumas*, *sąmonė*, *kalba kaip patirtis*, *kultūros atmintis*, *trauma*. Jos vienaip ar kitaip iškyla visose knygos dalyse, susieja tyrimo audinį (plg. su Algio Mickūno išskirta žodžio–sakymo–kalbėjimo–kultūros „audna“; Mykolaitytė 2018, 20), leidžia autorei ieškoti atsakymo į knygoje iškeltus klausimus ir atskleisti savo požiūrį į problemas.

Viena svarbiausių ir pamatinių knygos dalių, užduodanti toną tyrimui ir lyginimui, – „Kuršių nerija – gimtoji vieta“. Aurelija Mykolaitytė analizuoja M. L. Rėzos kūrybą. Jis vertinamas kaip rašytojas, „<...> vienintelis XIX a. <...> galėjęs paliudyti autentiškas gyvenimo nerijoje patirtis: ne momentinį keliautojo išpūdį, pašaliečio žvilgsnį, bet išskirtinę ten gyvenusio žmogaus patirtį“ (Mykolaitytė 2018, 27). Šis autorius reikšmingas tuo, kad ne tik perteikė ankstesnių kartų patirtis, įprasmino savo laiko ir erdvės ženklus, bet ir davė akstiną Kuršių nerijos mitui plisti į įvairius diskursus. Tokią išvadą autorei leido padaryti M. L. Rėzos gimtųjų vietų ir kūrybos reflektuotojai F. O. Tetzneris, J. Eretas, A. Jovaišas, A. Jonynas, D. Barasa. Mokslininkė koncentruojasi ties nuodugnia tragiškos Karvaičių kaimo lemties Rėzos kūryboje analize bei kritine refleksija ir pasitelkia literatūros tyrėjų B. Stočkaus, V. Daujotytės, V. Girdzijausko, A. Žentelytės nuomones. Tai leidžia Aurelijai Mykolaitytei argumentuotai atsakyti į klausimą, kodėl analizuojami Rėzos tekstai saviti ir nepasenę: „M. L. Rėza niekada nerašo apie vietą kaip objektą: Kuršių nerija šiam autoriui atsiskleidžia per įsibuvimą–esimą tėviškėje ir atmintį, jungiančią su šioje vietoje gyvenusio-

mis žmonių kartomis“ (Mykolaitytė 2018, 31), o „aptartus tekstus galima laikyti Kuršių nerijos žmonių dvasinės erdvės sauga“ (Mykolaitytė 2018, 35).

Knyga parašyta mokslininkės, į Kuršių neriją, neatsiejamą nuo marių ir Baltijos, žvelgiančios nuo kranto. Tačiau monografijoje esama pavienių momentų, kai į žemyno, kranto kultūros žmogaus mąstymą įsiterpia marinistinės pasaulėvaizdžio įžvalgos. Skyriuje „Baltijos idilės“ nagrinėjamos jūrai dedikuotos Rėzos eilės, kuriose, kaip teigia autorė, „atgimsta galbūt vaikystės atmintyje išsaugotas žvejo ir jūros paveikslas, kuris išauginamas iki žmonijos gyvenimo metaforos“, o „Baltija pirmiausia siejama su intensyviu dvasiniu gyvenimu“ (Mykolaitytė 2018, 36). Šios įžvalgos liudija rašytojo įsijautimą į jūros stichijos sukeltą partitį. Teigiama, kad šie įspūdžiai jungiami su mitologizacija ir atitinkamai sietini su profesoriaus J. G. Hassės įtaka Rėzai. Pabrėžtina, kad būtent jūros, vandens stichijos mąstymas autoriams dažniausiai leidžia išvelgti bendruosius archetipus ir kolektyvinės sąmonės apraiškas, nes jis išreiškiamas per folklorą, mitą (plg. su pagrindinių veikėjų savivoka vandenų apsuptyje Augusto Strindbergo apysakoje „Helmsio salos žmonės“, romane „Atviroje jūroje“, Nelės Mazalaitės novelėje „Migloje“, apysakoje „Pajūrio moteris“ ir kt.). Monografijos autorė aptaria ir M. L. Rėzos užrašytas lietuvių liaudies dainas, akcentuodama jo atidumą kalbai, žodžiui, etimologijai, bandant užfiksuoti kuršių pasaulio ir vietos savitumą bei jį perteikti stilizuotose liaudies dainose.

Nepaliekami nuošalyje M. L. Rėzos intertekstai. Aurelija Mykolaitytė pateikia Liudviko Rėzos asmenybės, kūrybos citatas, jos motyvų interpretacijas, refleksijas, perkūrimus XX amžiaus lietuvių poezijoje, kurie, anot autorės, argumentotai liudija šio rašytojo aktualumą, „priklausymą ne užmaršties, bet atminties paradigmam“ (Mykolaitytė 2018, 41). Rėzos vardo paliudijimas vertinamas kaip pačios kūrybos, kūrybiškumo ženklas Sigito Gedos, Vaidoto Daunio eilėse, kaip vietos žymuo – Algimanto Baltakio, Alfredo Šimkaus, Vlodo Nausėdo, Aldonos Puišytės, Mykolo Karčiausko, Justino Marcinkevičiaus kūryboje. Atskleidžiama Rėzos kūrybinės figūros mito reikšmė. Pamario rašytojo intertekstų atmaina – XX amžiaus eilėraščiuose atpažįstamos įvairios nuorodos į svetimą tradiciją. Rėzos kūrybos intertekstus ir metatekstus – citavimą, perfrazavimą, interpretavimą, perrašymą – Aurelija Mykolaitytė, pateikusi įžvalgią analizę ir lyginimus, traktuoja kaip literatūrinių tradicijų dialogą, lotmaniškąją semiosferą (plg. Mykolaitytė 2018, 52).

Pusiasalio, jos žmonių ir vietų refleksijai Lietuvos tarpukario diskurse skirta antroji Aurelijos Mykolaitytės monografijos dalis „Kuršių nerija – atrastoji vieta“. Tiriamas, koks rašytojų santykis su Kuršių nerija, kaip koduojama bendruomenės kultūrinė savimonė ir atskiro individo subjektyvi patirtis. Akcentuojamas kraštovaizdžio unikalumas, paliudytas ne tik literatūroje, bet ir tarpukario dailininkų.

Šiame kontekste minimi Adomo Jakšto, Kazio Inčiūros, Stasio Anglickio eilėraščiai, kurie, kaip taikliai prisimintas Juozo Tysliavos „Tawa nouson“, anot monografijos autorės, atveria mitologinį klodą, liudija kolektyvinę atmintį, papildo istorinės patirties refleksijomis. Kuršių nerijos reikšminė erdvė atsekama Petro Babicko ir Nelės Mazalaitės prozos tekstuose, Vinco Mykolaičio–Putino romane. Jie pamatuotai įvertinti kaip įprasminantys skirtingas egzistencines patirtis. Monografijoje ne kartą apgailestaujama, kad tarpukario Kuršių nerijos topografinių ir kultūrinės atminties ženklų, vaizdų mažai. Manytina, kad tyrimo rezultatus galėjo papildyti tarpukario Lietuvoje leistų leidinių „Inkaras“, „Jūra“, „Vakarai“, susijusių su jūrine kultūra, atitinkamai ir su Kuršių nerija, publicistikos analizė.

Aurelija Mykolaitytė nevengia aptarti itin mažai literatūrologų tirtų keliaujančių rašytojų išpūdžių apie Kuršių nerijos kraštą. Kelionių literatūrą ir šio krašto refleksijos diskursą papildo Petro Rusecko kelionės po Mažąją Lietuvą apybraižos „Rambyno tėvynėje“, Juozo Pronskaus knygos „Lietuvos Sahara“, Vaižganto kelionės aprašymo „Kuršių užmaryje“, Jurgio Savickio kelionių knygos „Atostogos“ aptarimas. Šie tekstai, autorės įvertinti kaip atskleidžiantys kultūros ir individualiai patiriamos erdvės reikšmes, dar laukia nuodugnesnių kelionių literatūros tyrėjų žvilgsnių. Tarpukario kelionių aprašymo specifika – bandymas kitų užrašytas patirtis pakeisti savomis ir perteikti tarpukario koloritą. Iš jų išsiskiria rašytojo, pedagogo ir buriuotojo, jūros kultūros žmogaus Salio Šemerio autentiška patirtis, užrašyta plaukiojant sava jachta. Jo memuarų knygoje „Apie vėjus burėse, galvoje ir kišenėse: atsiminimai“ (2016) užfiksuoti plaukiojimai po Baltijos jūrą ir Kuršių marias tarpukariu, jachtklubo uostai, žmonės, jachtos, laivų kelio iki Nidos specifika, to meto ir senoviniai pusiasalio, vidaus vandenų ir gyventojų pavadinimai, kurortų realijų, jų gyventojų bei turistų aprašymas ir vertinimas. Kaip teigia Saulius Lileikis, „potraukis jūrai, kaip archajinė universalija, fiksuojamas visose kultūrose“ (Lileikis 2015, 134). Todėl bet kurio autoriaus žvilgsnis į Kuršių neriją natūraliai yra daugiau ar mažiau susijęs ir su vandens stichija. Tačiau monografijoje nėra nuodugnesnio Kuršių nerijos ir marių, Baltijos jūros santykio refleksijos. Nedaug turime knygų jūros tematika, negarsi ir jų refleksija... Tačiau negalima pamiršti, kad Lietuva – jūrinė valstybė, o Kuršių nerija, Kuršių marios – integrali marinistinės kultūros, Baltijos jūros ir laivyno dalis, todėl norint užrašyti ir įvertinti šio krašto topografiją bei atmintį kuo objektyviau, tiksliau, mokslinei žiūrai būtinas ir žvilgsnis iš jūros, marių, laivo, uosto – jūreivių, laivų kapitonų, buriuotojų, tiesiog jūros žmonių plačiąja prasme. Buvimas jūroje leidžia pamažu ir ilgam laikui atsiverti santykiui su savimi, būtent tokiomis sąlygomis labai dažnai gimsta tekstai, kuriuose skleidžiasi jūros žmogaus koreliacija su krantu. Literatūroje vyraujant kelionės sausuma tema-

tikai, toks Kuršių nerijos žvalgos diskursas papildytų ir kelionių, ir marinistinę literatūrą Lietuvoje.

Aurelijai Mykolaitytei svarbus individualus dvasinis lietuvių keliautojo Kuršių nerijos pamatymo būdas ne tik per tekstus, bet ir per vaizdus, fotografijas. Taip bandoma tolti nuo vokiškų tekstų įtakos. Vedama reikšminė nerijos išpūdzio gija nuo Wilhelmo von Humboldto link Thomo Manno ir Petro Babicko, kurio kelionių apybraižų knyga „Gintaro krantas“ vertinama kaip išskirtinis Kuršių nerijos pažinimo šaltinis lietuvių kultūrinei savimonei. Atskleidžiama stiprėjanti fotografijos įtaka knygos leidimams, vaizdo ir žodžio sąsaja. Tačiau analizuodama kiek mažiau egzaltuotus keliautojo išpūdzius apie Kuršių nerijos žmonių kasdienybę, skaudžias patirtis, autorė taikliai pažymi, kad rašytojas, „bandydamas atsiritoti nuo savojo „aš“, neretai pakliūva į deklaratyvumo, patoso pinkles, tekstas nebetenka kelionių apybraižos įtaigos ir gyvumo“ (Mykolaitytė 2018, 77).

Trečioji knygos dalis „Kuršių nerija – prarastoji vieta“ skirta lietuvių išeivių kūriniams, kuriuose pusiasalis iškyla kaip metafora, prieštarų išgyvenimų ženklas. Pasitelkusi fenomenologų svarstymus apie kūną-fantomą, Aurelija Mykolaitytė bando atsakyti į klausimą, kodėl egzilų tekstuose Kuršių nerijos vardas nėra įrašomas, kodėl jis netampa ypatinga erdve, vieta ar laiku. Išeivių eilių analizė atskleidžia, kad Kuršių nerijos pavadinimas daug dažniau žymi dabartį, dvasinę patirtį ar gyvenimo efemeriskumą. Literatūrologų mažai analizuoti Pulgio Andriušio, Alfonso Nevardausko, Henriko Tomo-Tamašausko tekstai vertinami kaip itin reikšmingi, nes fiksavo nepagražintą Kuršių nerijos realybę, neįmanomą liudyti to meto sovietinėje Lietuvoje. Remdamasi A. J. Greimo knyga „Apie netobulumą“ (1987), *esthesis* kategorijos aspektu monografijos autorė Kuršių nerijos topografiją analizuoja Tomo Venclovos eilėraščiuose, juos perskaito kaip lūžio išgyvenimą, virsmą ir padaro argumentuotą išvadą, kad Kuršių nerija Tomo Venclovos eilėse interpretuotina kaip itin stiprių išgyvenimų vieta, žyminti asmenybės ribiškumą.

Monografijos ketvirtojoje dalyje „Kuršių nerija – paliudytoji vieta“ fiksuojama pamaro erdvės percepcijos amplitudė, atsiverianti XX a. antrojoje pusėje, sovietmečiu ir atkurtos Nepriklausomybės metais. Pasitelkusi fenomenologų Kristupo Saboliaus, Edmundo Husserlio ir Algio Mickūno svarstymus apie vaizduotės tipus, autorė aiškinasi, kokie vaizdiniai dažniausiai iškyla meninėje vaizduotėje. Dominuoja eilėraščiai, apdainuojantys Kuršių nerijos gamtą. Išvalgiai svarstoma, kad vyraujanti eilėraščių nuotaika kinta – tarpukario susižavėjimą keičia ilgesys, nerimas, skausmas. Daugiau dėmesio sulaukia Nidos metraštininku vadinto Viktoro Miliūno proza, Romualdo Lankausko ir Mykolo Karčiausko tekstai. Konstatuojama, kad gausiame tekstų pluošte egzistencinė patirtis, kuršininkų prarastis atsekama, deja, tik viename kitame.

Analizuojama ir kultūrinė atmintis, susijusi su Kuršių nerijos išskiliomis asmenybėmis po Antrojo pasaulinio karo. Aiškinamasi, kokie akstinai lietuvių autorius (B. Baltrušaitytę, T. Sakalauską, L. Steponauską, J. Vaičiūnaite) paskatino kūriniuose paminėti vieną ar kitą asmenį, susijusį su pusiasalio topografija. Tęsiant tarpukario laikotarpio Neringos mitologizavimo tradiciją, skaitomi V. Naušėdo, A. Žukausko, O. Dovidavičiūtės-Pučenos, E. Mieželaičio, A. Maldonio, J. Degutytės, T. Sakalausko, S. Gedos, R. Keturakio tekstai. Kuršių nerija monografijos autorei juose atsiskleidžia „kaip kintančių prasmų laukas, kuris įdomus, nes patiria metamorfozių“ (Mykolaitytė 2018, 114). Kiekvieną naujai analizuojamą tekstą knygos autorė įrašo į jau skaitytų eilę, lygina ir prieina prie kritiškos išvados, kad XX a. antrosios pusės tekstuose reflektuojant Kuršių neriją gana dažnai „vengiama skaudžių temų, maža kūrinių, kuriuose būtų liudijama kraštą ištikusi katastrofa: kalbama tik užuominomis, pridengiant ezopine kalba <...> autentiškos patirties trūkumas naujausioje literatūroje virsta tuštumos refleksijomis <...>“ (Mykolaitytė 2018, 114).

Analizuodama sovietmečio kelionių vadovus apie Kuršių neriją, Aurelija Mykolaitytė akcentuoja atminties trynimo apie vietos gyventojus strategiją: koncentruojantis į dabartį, nutylima praeitis. Nagrinėdama Judo Mešio kelionių knygą „Kuršių neringa“ (1957), autorė kelia prielaidą, kad Kuršių nerija joje pavadinama Šiaurės Sachara sekant tarpukario autoriais, būtent Juozu Pronskumi. Tačiau konkretaus paliudijimo, sąsajos nėra. Tarpukariu šis pavadinimas buvo populiarus ne tik rašytiniame diskurse (Salio Šemerio atsiminimai), tad galėjo būti girdėtas bet kur. Šį pavadinimą aptinkame Otto Glagau kelionių apybraižoje „Per Rytprūsių Sacharą“ (1970). Šiam tekstui derėjo skirti daugiau dėmesio ir labiau įtraukti į pagrindinį tyrimą. Autorė, analizuodama Judo Mešio knygą, išvalgiai atskleidžia, kaip kalbėjimą ir vaizdavimą paveikė sovietinės ideologijos diskursas, konkrečiai – išaukštinimo ir šaipymosi strategijos. Kritiškai vertinamas Vytauto Gudelio parengtas albumas „Kuršių nerija“ (1970) kartu su 57 Zino Kazėno fotografijomis: autorius itin dėmesingas seniesiems Kuršių nerijos gyventojams, tačiau linkęs nutylėti tarpukarį ir kuria ramybės iliuziją. Mildos Telksnytės kelionių apybraiža (1979) giriamą už ankstesnių Kuršių neriją įamžinusių autorių refleksiją ir už dabartinių lietuvių autorių pastangas naujai kurti šios vietos atmintį. Autorė, knygos dalies pradžioje konstatavusi slinktį nuo asmeninės patirties reprodukcijų prie vertinančios istorinės-kultūrinės atminties, kuri papildoma konkrečios vietos percepciją transformuojančiais mitinės sąmonės vaizdiniais, pabaigoje labiau akcentuoja, kad tolstama nuo gyvos refleksijos, ją pakeičia ideologinės klišės, mokslinės konstrukcijos ar muziejinė atmintis.

Penktoji knygos dalis „Kuršių nerija – traumos vieta“ *genius loci* aspektu analizuojami Viktoro Miliūno prozos rinkiniai, publikuoti autoriui apsigyvenus Ni-

doje 1961 metais. Į faktus ir liudijimus apie lietuvių barbarystę Kuršių nerijoje, vietinių ištūmimą autorius atsakė novelėmis „Žaidimas be taisyklių“ (1981) ir „Naktis prie Kuncos“ (1985), atskleisdamas ideologinių nuostatų, įtvirtinančių vienos grupės hegemoniją, galią. Aurelija Mykolaitytė interpretuoja Vytauto Mičiūno tekstus atskleisdama, kaip kinta vieta – tampa negyva, muziejine erdve. Į sovietmečio sukeltas traumas autorė gilinasi analizuodama Vidmanto Bartulio pjesę „Pamokslas žuvims“ (2011). Ji išvelgia, kad pjesėje reflektuojama tai, kas viešumoje dar labai menkai aptarta: visiškas kuršininkų, kaip etninės bendrijos, gyvenusios Kuršių nerijoje, sunaikinimas per kalbos mirtį ir atminties ištrynimą, bet pritraukia ir platesnius kultūrinės traumos, jos patirties raiškos kontekstus Lietuvoje, nužymi dar mažai tirtas kultūros ir literatūros problemas, reiškinius šiuo aspektu.

Knygos pabaigoje autorė pateikia atsakymus į išsikeltus klausimus, apibendrinimus latvių ir anglų kalbomis, kurie bus naudingi susipažįstant su knygos koncepcija ir svarbiausiais rezultatais pirmiausia kaimynams latviams, taip pat viso Baltijos jūros arealo šalių skaitytojams. Itin vertinga tai, kad ir dalinius, ir visos knygos apibendrinimus lydi kritiniai autorės svarstymai, leidžiantys manyti, kad analizuojamos problemos mąstymas šiuo darbu tikrai nesibaigs. Tad norėusi patarti, kokių tekstų analizė galėtų pratęsti šį tyrimą. Monografijoje neanalizuotas svarbus Lietuvos pajūrio gyvenimo problemoms skirtas literatūrinis visuomeninis almanachas „Baltija“, taip pat populiariosios literatūros bandymai kurti patrauklų pasakojimą apie Kuršių neriją, tik užsimenama apie Roko Flicko romaną „Šiaurės Sachara“ (2010). Tikėtina, kad Kuršių nerijos tematika neapeita lietuvių marinistų Algimanto Polio, Edvardo Uldukio, Rimtauto Rimšo grožinėse knygose, ypač pastarojo apysakoje vaikams „Ne Karibų kruizas“ (2008), taip pat po 2010 metų Lietuvos marinistikos žurnalistų klubo „Marinus“ išleistose publicistikos knygose. Manytina, kad Kuršių nerijos refleksiją galėtų papildyti ir kino diskursas, neringos topografijos bei atminties analizė lietuviškuose kino filmuose (galima paminėti kultinį filmą su Vytautu Kernagiu „Maža išpažintis“, „Apolinaras“, „Moteris ir keturi jos vyrai“, „Dėdė Rokas ir Nida“).

Literatūra

- Glagau 1970 – Otto Glagau. Per Rytprūsių Sacharą. In *Lietuvininkai: apie Vakarų Lietuvą ir jos gyventojus devyniolikajame amžiuje*. Vilnius: Vaga, p. 287–338.
- Lileikis 2015 – Saulius Lileikis. *Jūrinės savivokos formavimosi kontūrai. Asmenybės vertingumo linkmė*. Mokslinė monografija. Klaipėda: Lietuvos aukštoji jūrėivystės mokykla.
- Mykolaitytė 2018 – Aurelija Mykolaitytė. *Kuršių nerija lietuvių literatūroje: kultūros atminties paradigmos*. Monografija. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas.
- Šemerys 2016 – Salys Šemerys. *Apie vėjus burėse, galvoje ir kišenėse: atsiminimai*. Klaipėda: Lietuvos jūrų muziejus.

Prof. hum. m. dr. **Gabija Bankauskaitė**,

Vilniaus universiteto Kauno fakultetas, Kalbų, literatūros ir vertimo studijų institutas

Moksliniai interesai: modernybė, modernistiniai kultūros ir literatūros diskursai, XX a. lietuvių literatūra, tarpukario Lietuvos spauda ir reklama

Adresas: Muitinės g. 8, LT-44280 Kaunas, Lietuva

El. paštas: gabija.bankauskaite@knf.vu.lt

Svetainė: <https://orcid.org/0000-0002-3276-8159>

Tel.: +370 614 98565

Gabija Bankauskaitė, PhD (Humanities), Prof., Vilnius University Kaunas Faculty, The Institute of Languages, Literature and Translation Studies

Scientific interests: Modernity, modernist cultural and literary discourses, Lithuanian literature of 20th century, press and advertising of interwar Lithuania

Address: Muitinės str. 8, LT-44280 Kaunas, Lithuania

E-mail: gabija.bankauskaite@knf.vu.lt

<https://orcid.org/0000-0002-3276-8159>

Tel.: +370 614 98565